

VÄRLDEN

ITALIEN

KRISTINA KAPPELIN
Lutastoryjournalist

Vi kan ju börja med att hälsa

Jag har precis gått på planet som från Umeå ska ta mig till Stuttgart. Jag ska sitta på korridorpassen på rad 11. Mannen vid fönstret är i min ålder. Han hälsar på sin syster på sig säkerhetsbälte när jag kommer. "Hej", säger jag. Först ser han sig omkring. Var det någon som sade något? Till mig? Sedan tittar han på mig med en blick som säger: "Den där kvinnan är antingen inte riktigt klok eller en outhärdlig prestationsnär". Sedan vänder han sig demonstrativt mot fönstret.

Därute ligger Du gamla och fria tyst, hägradlig och folkton i oktoberns bleka morgonsol. Kanske är det dessa vidder och denna tystnad som gör det så svårt och skrämmande att hälsa på en okänd. För vad kostar det att nicka och säga hej tillbaks?

Efter trettio år i ett latinmätt land i Syd Europa är det fullständigt naturligt för mig att säga Buon giorno, Buona sera, Salve eller Ciao till vem det vara må. Alla hälsar på varandra i huset där jag bor i Rom, även om vi inte känner varandra eller umgås. Stiger man in i en hiss på ett varuhus eller hotell, så nog säger man något till sin medpassagerare och avslutar med Arrivederci när han stiger ur.

Den här enkla, vardagliga hälsningen är trevlig och nästan helt ofarlig. I min fall av tio leder en sådan situation inte till någon annan än just dessa korta meningar som signalerar till den andra att man är vänligt stämnd. I det bästa fallet kanske man träffar en ljumster eller bondfångare, eller varit inte sin stora kärlek eller bästa vän? Livet är fullt av sammanträffanden som måste fångas i öyeblikket. Men det går naturligtvis inte om man bara står där och ser ut som om man hellre skulle dö, än öppna munnen.

Vad är det egentligen med oss svenskar? Vad är det som gör oss så skräckslagna för den minsta lilla mänskliga kontakten om den inte är absolut nödvändig?

Hälsningarna säger ofta att de besöker Sverige för att det är ett så "ömt" land. De menar att samhället är organiserat så att alla kan känna sig trygga. Om någonting går fel får man hjälp och alla bidrar solidariskt till att detta ska fungera.

Vi har verkligen all anledning att vara stolta över denna utmärkta ordning. Men i dessa ansträngningar är det som om vi samtidigt hade låtit av oss en viss sorts medmänsklighet som jag däremot ser i Italien, där samhällsorganisationer lämnar mycket övrigt att önska. Här finns till exempel inte någon åldersgräns för att tala om. Men det finns människor som hjälper de gamla, antingen familjemedlemmar eller volontärer. Det finns likare som kan tänka sig att göra hembesök, granskar som erbjuder sig att gå och handla eller laga mat, andra som hjälper på en kropp kaffe.

Det är förstuds praktiskt på många sätt att en lång rad droschen numera kan lösas med ett klick på datorn eller mobilen. Men där samhället inte fungerar så, blir man tvungen att lösa sina specifikt mänskliga egenskaper. Genom att prata får man sig att läsa av andra människor, vissa sina sociala förfärdigheter, förstå när man kan låta på någon, om det är någon idé att ge sig in i en diskussion, om det är färdig affär.

Och när man då antligen är färdig med allt man måste göra, köper en glass och är på väg att sätta sig ner på en bänk och det redan ströter någon där, då kommer det automatiskt: Hej, går det bra om jag säger till dig här? Hej, säger kanske någon. Jag får väl sitta här, jag vill. Om någon är civilt skär är det väl just det, säger jag.

BOSNIEN-HERCEGOVINA · FREDSAVTALET 20 ÅR

Fredsmarsch med den bosniska flaggan i Nezak 15 mil nordost om Sarajevo till minne av folkmordet i Srebrenica.

Indelningen i tre olika folk består

■ Det har nu gått tjugo år sedan de stridande parterna i forna Jugoslavien enades om ett fredsavtal på den amerikanska armébasen i Dayton, Ohio. I en bilaga till avtalet finns Bosnien-Hercegovinas konstitution, tänkt att fungera i en övergångsperiod. Freden har varat, men konstitutionen håller landet fast i krigets etniska uppdelning mellan tre folk.

Det är måndag kväll i Sarajevo och Bosnien-Hercegovina spelar kvalmatch till fotbolls-EM mot Island. De fortsätter med 2-0 och missar EM. På gatan kan man höra ljudet från en fotbollsspelare som ropar: "Det är inte så lätt som det ser ut".

Det går inte att bedöma restid genom att räkna kilometer i Bosnien-Hercegovina. De slingrande vägarna över berg och genom dalar går åt snitt hastigheten ligger runt 60 km/h de 20 milen mellan Sarajevo och Banja Luka. I staden

ett exempel på något som enar människor över etniska gränser. –Säger du, frågar Dragana Dordic. Här hejar man på det serbiska landslaget.

Organisationen leder ett initiativ för reformering av konstitutionen. Kvinnoorganisationer från hela landet gick samman för ett par år sedan och driver förslag som ska stärka kvinnors ställning men också om att införa direkt demokrati och möjlighet för medborgare att initiera folkomröstningar.

–Vi vill göra konstitutionen närmare medborgarna, säger Zeljka Umicovic. Hennes kollega talar i: –Som det är nu kan jag bara rösta på en presidentkandidat från Republika Srpska. Med vårt förslag skulle jag kunna rösta på kandidater från hela landet. Det är verkligen, verkligen en politiskt kontroversiell fråga.

Helsinki Citizen's Assembly är svartlistade av det styrande partiet i Republika Srpska, SNSD, lett av regionens president Milorad Dodik. De är anklagade för att förstöra den konstitutionella ordningen i Republika Srpska. Sedan dess har de nekats tillstånd att arrangera en aktion om våld mot kvinnor på stadens torg och möts av stängda dörrar när de söker kontakt med ministrar.

–Jag föreslår att Dayton-avtalet ser ut som det gör, det var vad som var acceptabelt för tjugo år sedan. Men nu har vi en helt annan situation. Ändå vi är fast i krigets uppdelning. –Jag föreslår att Dayton-avtalet ser ut som det gör, det var vad som var acceptabelt för tjugo år sedan. Men nu har vi en helt annan situation. Ändå vi är fast i krigets uppdelning.

Han menar att Bosnien-Hercegovina kan klara en EU-process med den nuvarande konstitutionen och att ett närmande till EU kan bidra till att ensa landet över regionala och etniska gränser.

–Här finns lika många experter på konstitutionen som det finns fotbollsexperter, alla från min mamma till presidenten. Men bosnier behöver lära sig prata om politik istället för om strukturer. Istället för att diskutera om vi ska ha fler eller färre nationella institutioner behöver vi prata om vad de ska göra, säger Adnan Cerimagic.

–Alternativet, att insistera på reform håller bara alla i limbo och hjälper de politiska eliterna att reproducera sig själva. Dayton-avtalet används som ursäkt för att inte göra någonting. Så fort det är diskussion om konstitutionen splittras folk. Vid varje nytt reforminitiativ tar politiska sin ståndpunkt utifrån etnicitet, säger han.

Republika Srpskas president Dodik gör ingen hemlighet av att han inte tror på Bosnien-Hercegovinas struktur. Han gör ständiga utspel om att ordna folkomröstning om självständighet för regionen. Dessutom vill han genomföra en folkomröstning om det nationella rättsväsendet.

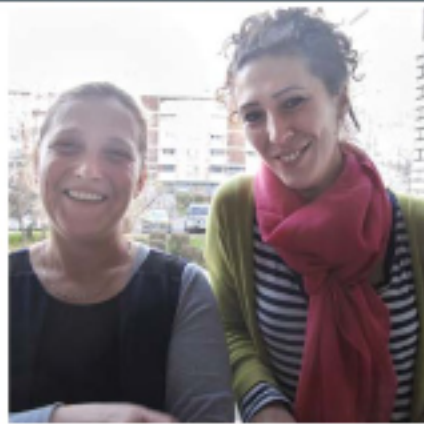
–Det är väldigt svårt, eller omöjligt, att föreställa sig att Bosnien skulle bli kandidatland för medlemskap i EU med den här typen av folkomröstningar hängande som ett svärd över landet. Där har vi försiktigt säga väldigt tydligt från EU:s sida att en del av landet inte kan hålla folkomröstning om något som berör hela landet, säger EU:s representant i Bosnien-Hercegovina, svensken Lars-Gunnar Wigemark, på ett kontor i den moderna glasbyggnaden som man delar med Tysklands ambassad mitt i Sarajevo.

Det har visat sig svårt för internationella samfundet att samarbeta om reforminitiativ. En lång rad diplomater har frustrerats till och upp. EU har använt både press och morot, utan resultat.

–Vi är i ett skede nu, tjugo år efter Dayton, där internationella samfundet inte kan påtvinga landet Reningar, de måste sökas inom landet, säger Lars-Gunnar Wigemark.

Sedan ett drygt år tillbaka har EU ändrat fokus, lagt konstitutionsfrågorna åt sidan och driver på för reform i främst sociala och ekonomiska frågor inlället.

–De folkliga protesterna i februari 2014 var uttryck för en djup frustration som handlade om arbetslöshet och en känsla av hopplöshet för landet. Att diskutera konstitutionsfrågor hjälper inte gemene man och kvinna, säger Lars-Gunnar Wigemark.

Dragana Dordic och Zeljka Umicovic på Helsinki Citizen's Assembly i Banja Luka jobbar för en reformering av Bosnien-Hercegovinas konstitution.

"Jag förstår att Dayton-avtalet ser ut som det gör, det var vad som var acceptabelt för tjugo år sedan. Men nu har vi en helt annan situation. Ändå vi är fast i krigets uppdelning."

Dragana Dordic, Helsinki Citizen's Assembly.

FAKTA

Tre presidenter skrev under Daytonavtalet

- Avtalet var förlikningshandlet i Dayton, Ohio den 21 november 1995.
- Det skrevs under den 14 december 1995 i Paris.
- Vid förhandlingarna deltog presidenterna Franjo Tudjman från Kroatien, Alija Izetbegovic från Bosnien-Hercegovina och Serbiens president Slobodan Milosevic som representant för bosnienserberna.
- Huvudförhandlare var Richard Holbrooke, Carl Bildt deltog som EU:s representant.
- I Dayton bestämdes att BiH skulle delas upp i två regioner: federationen med en majoritet av bosniaker och bosnier/kroater (51 procent) och Republika Srpska med en majoritet av bosnienser (49 procent).
- I en av 10 paragrafer den höge representanten, med ansvar för implementeringen av den civila delen av Dayton-avtalet. Avtalet har varit mått, till exempel värdet för politiska förslag samt möjlighet att vädta politiker. Carl Bildt var den förste höge representanten, mellan 1995 och 1997. Den nuvarande höge representanten är Valentin Lichev.

OSCAR HO SVENSKA

KOREA Nordkoreansk varning till Syd inför årsdag

■ Nordkorea varnar för "obarmhärtiga" attacker mot den sydkoreanska gränsen om Sydkorea genomför övningar med skarp ammunition i de omstridda gränsvatten i Gula havet väster om Koreahalvön.

Nordkorea anklagar Syd för att planera en sådan övning, men det är oklart om det finns några sådana planer. Samtidigt uppmanade Pyongyang Seoul att följa en nylig överenskommelse som är tänkt att minska spänningarna mellan länderna.

Den 28 november 2010 besökta den sydkoreanska Öst Yeongyeong av Nordkorea, enligt Nord på grund av att sydkoreanska granter landat i deras territorium under en marinövning.

Två soldater och två civila dödades och händelserna skapade en oro för fullskaligt krig. TT-AFP

FRANKRIKE Parisdåd stoppar inte klimatoppmöte

■ Terrorattacken stoppar inte världsledarna från att delta vid klimatmötet i Paris. Alla ledarna som tillträtt in har bekräftat att de också dyker upp till samtalet, utöver en italia från president François Hollande administration till Reuters.

Ingen av stats- eller regeringscheferna har ställt in, säger tillian.

Klimatmötet har hamnat i skugga efter terrorattackerna i Paris förra veckan.

–Förutom att söka rätt på terrorister, flutom effektivt underrättelseverksamhet, förutom robotattacker och förutom att skära av finansiering och allt annat vi gör, så är det kvalificaste medlet vi har för att bekämpa IS att säga att vi inte är rädda, säger USA:s president Barack Obama. TT-Reuters

FINLAND Rökbomb mot asylboende

■ EU: asylboende i Lantia i gränszonen Finland fick en kort tid utrymme sedan någon kastat in en rökgran där. Ingen kom till skada och inga materiella skador har rapporterats. Boendet öppnade för en och en halv vecka sedan och omkring 200 personer bor där, varav flera barnfamiljer. Polisen har skärpt bevakningen kring boendet. TT-RA

CHRISTINA WASSHOLM
utrikespolitisk s